

3
915
17
DEO OPT. MAX. BENEDICENTE.

THEOREMATA QUÆ-
DAM PHILOSOPHICA
MISCELLANEA,
publicâ

DISPUTATIONE INAUGURALI,

Suffragio Venerand. Facultatis Philosophicæ,

Sub Præsidio & moderamine

VIRI Præclarissimi

DN. M. JACOBI FLACHSENI,

Metaph. & Log. Professoris celeberrimi, Præ-

ceptoris & Promotoris sui omni honore

& cultu suspiciendi;

Pro obtinendo summo in Philosophiâ gradu,

Eruditorum censura subjecta.

â

DAVIDE PETREJO Nyl. Phil. Candid.

& Verbi Div. Ministro in Thensala.

In Audit. Max. Universitatis Aboensis, ad diem 11. Martij

Anni Salutis M. DC. LXXI.

A B O Æ,

Excudit PETRUS HANSONIUS Acad. Typog.

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

THE FORN MATA QUA
DAM THE OCEANIC
MISCELLANEOUS

DISTRIBUTION IN THE NORTH

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
THE FORN MATA QUA
DAM THE OCEANIC
MISCELLANEOUS

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
THE FORN MATA QUA
DAM THE OCEANIC
MISCELLANEOUS

DAVIDE PETRILION M. M. C. C. C.
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
THE FORN MATA QUA
DAM THE OCEANIC
MISCELLANEOUS

A B O C
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
THE FORN MATA QUA
DAM THE OCEANIC
MISCELLANEOUS



Iquidem mihi injunctum sit à Venerandâ facultate Philosophicâ, ut publicâ quâdam disputatione me hâc vice examini sisterem, & ex agro philosophico materiam dissertationis peterem; Proinde hos flosculos gratos arbitrabar, quos hic judicio tuo, Candide Lector, expositos habes, decerptos ex amplissimo illo & fecundissimo philosophiæ campo, cujus flores justo tempore lecti depellunt inscitiam è cerebro, abigunt malitiam è corde, ipsam veritatem tradunt atq; media docent ejus consequendæ; Quocircâ tibi eo majori fidelitate, mi candide Lector, Philosophiam cupio commendare, quò uberiori fructu eâ uti possis. Tu verò, Deus mi, hoc institutum incipe, effice, perfice, & in tui nominis laudem gratiosè verte hæc qualiacunq; sicut propter eandem etjam à me sunt suscepta. Esto itaq;

THEOREMA PRIMUM.

Universalialia ante operationem intellectus talia non existunt.

Ardua fuit quondâm & fortè adhuc est inter authores controversia, an nimirum dentur universalialia in rerum naturâ citra mentis operationem, an verò tantum sint per operationem intellectus? Sed ut circa explicationem & decisionem hujus theorematism inoffenso pede eas, sciendum, per *τὸ Universale* hic non intelligi tale (α) in causando, quia sic nihil est aliud, quàm causa universalis quæ indifferens est ad plures producendos effectus. Nec (β) *universale in prædicando*, nam sic denotat vel propositionem universalem, vel tale prædicatum, quod de pluribus potest prædicari;

Neq; (γ) *universale in representando*, nam sic est vox, imago seu species plura representans; sed (δ) *in essendo*, quod Arist. lib. 7. Metaph. dicit *aptum natum esse pluribus inesse*. Estq; sic sermo de *universali Metaphysico*, quod denotat ipsam Essentiam abstractam à notis individuantes, non verò *Logico*, quod est natura è notione secundà denominata. Hujusmodi autem universalìa, quatenus talia, non existere ante operationem intellectus, probatur (1) quia non dantur extra singularia, sed cum iis realitè & essentialitè sunt eadem adeoq; ab iisdem inseparabilia; quod verò sic existit, certis proprietatibus individuantes ad esse quoddam singulare est determinatum; cum tamen ad universale requiritur, ut sit indifferens ad plura, & ad ista vel æquabilem habeat aptitudinem, vel eam quæ *ἡ ἐν ἡμῖν ἀφ' ἐνός* dicitur, quod Essentiis singularib; antè operationem intellectus non cōvenit: eo enim ipso quo quid conjungitur cum differentia individuali, ponitur per eam repugnantia ad multiplicationem. (2) Quia universale actu fit tale partim per comparationem multorum singularium, quam nonnulli antiquiorum *abstractionem comparatam* appellant, partim per præcisionem mentalem naturæ communis à naturis singularibus; quæ *abstractio præcisiva* dicitur. Universalìa itaq; ante operationem mentis talia existere quis rectè dixerit. De universalibus tamen non existimandum, quod nudæ sint voces aut conceptus communes, in reb; nihil quod reale est, inferentes; id si solos Nominales exceperis, à nemine sano dictum existimo. Tota hæc difficultas tollitur observatione, universale *duobus* spectari modis (1) *ratione materialis*, sic est ipsa natura accepta secundum illud esse, quod habet in re singulari una cum aliis idem participante, diciturq; universale *Potentiâ. Physicum, Concretum, & in multis*. (2) *Ratione formalis*, Estq; ratio communis abstracta & per conceptum

repræ-

repræsentata, quâ res denudata à singularibus præcisè sistitur. Dicitur universale *actû*, *Metaphysicum*, *abstractum* & post multa. Priori modo existunt ante operationem intellectus universalia, scilicet fundamentalitèr, posteriori verò non, quod voluit theorema propositum.

THEOREMA SECUNDUM.

Abstractione devenitur in cognitionem rerum.

Definitur abstractio *functio intellectus*, qua mens nostra rem à re præcisam liberat à conditionibus individuantibus vel imperfectionibus accidentalibus, & è statu singularitatis in universalem & eminentem deducit, ut distinctè cognoscatur. Hæc non est realis separatio, sed mentalis saltem, qua ex multis conjunctis unum apprehendo, relictis cæteris. Hujus usus in Philosophia tantus est, ut sine hac cognitionem rerum vix acquiras; nec discerni possent scientiæ, verum esset inordinata omnium congeries & confusio: omnia enim simul ad apprehendendum mens nostra inepta est, quare solus bonus habetur Philosophus qui abstrahere didicit. Hanc sibi quævis scientiæ propriam vendicant, cujus ope & beneficio Ens Entisq; species inter se dividunt atq; tractanda assumunt, idcirco ut omnibus scientijs communis est; ita in *actû* exercito eadem ad singulas referenda est, in *signato* verò in tractatu quodam generaliiori exhibenda.

THEOREMA TERTIUM.

Fundamentum omnis cognitionis humana, naturalis, est Cognatio rerum fundens principia prima.

Quâ ratione res cognatæ sunt, quaq; methodo inter se coherent, eadem etiam cognitio rerum progreditur, ut V. G. bonitatem omnis Entis monstraturus, à Creaturis, ut notiori incipit, quibus eam inesse animadvertit, hinc de

Creatore judicat, etiam hunc bonum esse, nam impossibile est, Causam Efficientem toto genere deterioiorem esse suo effecto, & vice versa, si Deus bonus est, etiam creaturæ: nam omne bonum est communicativum sui. Similiter, omne Ens finitum vel infinitum esse ostenditur in hunc modum: Posito, ut notiori, omne Ens esse finitum, quam finitatem declarant propria Exempla, sequitur nihil esse infinitum; nunc est principium tale: impossibile est idem simul esse & non esse; jam omne finitum qua finitum, habet fines Essentie, Potentie, & Præsentie, si vero non daretur infinitum, tunc illud finitum & esset i. e. haberet propriam Essentiam finitam, & simul non esset, i. e. non esset finitum, quia aliunde terminos suos non haberet, quod absolutè impossibile est, præsupponit enim omne finitum aliquod infinitum, quod fines non habet, igitur relinquitur aliquod etiam esse Ens infinitum; Quod omne facit cognatio rerum. Et sic in cæteris.

THEOREMA QUARTUM.

Metaphysica & Noologia distinctæ sunt disciplina.

Imprimis fortè cuperet quis scire, an Noologia sit aliqua disciplina? Verum eam esse notitiam habitualement acquiritam, ac proindè peculiarem disciplinam affirmatur & defenditur (1) quicquid intellectui sisti potest, de eo notitia habitualis datur, nam intellectum perficit cognitione sui; at convenientia rerum & principia prima intellectui sistuntur, quod nemo ibit inficias, nisi negaturus principia, contra quem non erit disputandum, ergò &c. (2) Illud, sine quo solidam rerum scientiam consequi non possumus, in peculiari disciplina est tractandum, at sine principiis primis &c. Ergò in peculiari disciplina sunt tractanda; major patet, nam ignoratis principiis primis, ex quibus conclusiones elicienda sunt, non novi, quid & quomodo sit concludendum. Occurrunt quidem in unaquaq. scien-

ia etiam particulari principia certa, sed orta, non prima, ergò rursus
recurrendum est ad principia prima, quæ non alibi quam in Noologia
ut habitu distincto tradi possunt. (3) Si ad aliam disciplinam
pertinerent principia prima, tum vel ad tractatum de Philosophia
in genere, vel ad Metaphysicam, at neutrum, E.
Non prius, nam Philosophiæ in genere non competit aliquod
peculiare scibile tractare, sed generalem tantum Philosophiæ
naturam in definitione & divisione ejusdem breviter rimari,
at hæc principia prima, sunt particulare scibile. suoq; prin-
cipio demonstrationis (rerum convenientia) & certis Affe-
ctionibus peculiare objectum peculiaris disciplinæ faciūt, Er-
gò distinctam constituunt disciplinam. Nec posterius quod ad-
prasens Theorema: noverunt enim omnes hæc principia Phi-
losophica: Objectum est mensura disciplinæ; & disciplinæ theore-
tica constituuntur & discriminantur objectis. Jam objectum Me-
taphysices est Ens qua Ens; deinde Metaphysica agit qui-
dem de principijs, sed applicando ea ad suum objectum, &
inde eliciendo suas conclusiones; non verò ea scientificè tra-
ctat, nec quærit quid sint; hoc autem cum faciat Noologia,
distincta manet disciplina. Cætera mitto.

THEOREMA QUINTUM.

*Signum & signatum non semper differunt realitèr
sed quandoq; saltem formalitèr.*

Non desunt qui realem semper inter signum & signatum
urgent distinctionem, moti rationibus (1) quod signum &
signatum sint relativa; relata à quia sunt species opposito-
rum, necessario differunt realitèr. (2) Nihil est nota sui,
proinde signum & signatum differunt realitèr. Sed obser-
vandum signum & signatum considerari vel *materialitèr* vel
formalitèr, priori modo res significant substratas, quas de-
nominant; posteriori vero relationes oppositas, isto quidem
modo.

modo differentia contingere potest realis, ut inter fumum & ignem, verum conditio materialis non est in formale rei inferenda, quibusdam id competit signis & signatis, non omnibus, quandoq; enim formaliter tantum differunt, ut quando Acolastus & Cornelius seipfos in Comædia repræsentant. Ad priorem itaq; rationem contrariam dicitur; inter signum & signatum ut affectionem entis disjunctam intercedit saltem respectus transcendentalis, qui reale discrimen necessario non præsupponit: ad posteriorem; quod petat principium, contrarium enim exemplis probari potest, semper tamen differre formaliter ultro conceditur.

THEOREMA SEXTUM.

Non omne id quod substantia non est, accidens est.

Verum quidem est Ens sic propriè & in rigore dictum rectè dividi in substantiam & accidens, attamen non est absolute negandum omne medium inter ista, quale est illud, quod modum vocant, vel ens modale, sicuti *subsistentia* & *inherentia*, de quibus has struam positiones: (α) *modi substantiam & accidens contrahentes non sunt nihil*, nam quomodo sic possent contrahere & determinare ens? Non-entis non est operatio positiva in species Entis; at inter Ens & Non-Ens nullum datur medium, quia contradictoriè opponuntur, ergo entia sicut necesse est; verum (β) *non sunt Entia rationis*, nam citra mentis operationem aut fictionem sua munia substantiæ & accidenti præstant; (γ) *nec Entia in potentiâ*, quin potius actuent & quasi constituent Entis species, sunt enim differentiis specificis similimi; multò minus (δ) *negativa, complexa, aut similia*; nec (ϵ) *Substantia aut accidens dici possunt, vel eò reduci*, neq; enim per se subsistunt, neq; in alio, neq; tales modi ipsis tribui possunt, inherencia namq; non potest dici inherere aut subsistentia subsistere, nisi absurde

absurdè progrediatur quis in infinitum. Constat & hoc, quod sub objecto Metaphysices non rectè contineantur: nam talia entia non sunt, ut ipsis affectiones Entis transcendentales possint applicari, ita ut substantiæ & accidenti. Concluditur itaq; inter substantiam & accidens dari medium, modos scilicet, qui etiam latè loquendo Entia sunt, quia non sunt planè nihil: Ergò aliquid: Ergò Ens.

THEOREMA SEPTIMUM.

Habitus disciplinarum directè non sunt in Categoria qualitatis.

Rationem ex similitudine ducunt aliqui hanc, ut directè hos sicut Entia perse, ad Prædicamentum referant; Quod etsi plures contineant conclusiones, tamen non sunt aggregata: quia sicut una potentia simplex sufficere potest ad plura objecta; veluti visiva ad album & nigrum, ita unus habitus ad plura objecta sufficere potest, citra aggregationis inductionem; Ast similitudo hæc expirat, dum quis in tuetur diversitatem *potentie naturalis*, quæ semper una est, & idcirco non multiplicatur quod multiplicentur objecta; et *habitus*, qui ex multis partialibus sæpè conflatur, ideoq; quò plures coacervantur habitus partiales, eò propius ad naturam Entis aggregati accedit totalis; rursus quò illustriori connexionem, coordinationem & methodo hæc distinctæ conclusiones inter sese coherent, eò propius ad unitatem redit habitus disciplinaris. Quare rectè admittitur, v. g. *Physicam*, vel *Ethicam* &c. esse unam qualitatem, si attendatur ordo & dispositio conclusionum distinctarum, quæ coordinantur ad unum objectum (ut in theoreticis) vel finem (ut in practicis habitibus) quæ unitas facit ad ponendos habitus in prædicamento.

THEOREMA OCTAVUM.

*Sub subjecto occupante continetur etiam ob-
jectum disciplinæ.*

Ratio dubitandæ sumitur (α) à definitione ejus, ubi vocatur *conceptus*, in quo cum cæteris subjectis occupantibus minime convenit; utpotè sensuum & artificum; (β) ab ejus formali, scilicet modo considerandi limitante & contrahente materiam seu rem consideratam, secundum quam non unius disciplinæ objectum est. Interim tamen continetur, si respiciamus commune officium subjectorum occupantium, quod est terminare actum, quem adjunctum occupatum intendit.

THEOREMA NONUM.

*Spiritus, quatenus lumine natura cognoscitur, non est
prorsus omnis compositionis expers.*

Est enim cognoscibilis, quia sicut alia entia potest cognosci; ista tamen compositio non est realis, multò minus crassa, sed mentalis tantum, dependet namq; solum à cognoscente, respectu rei autem nullam compositionem in Spiritum cadere probat Spiritus infiniti simplicissima & perfectissima entitas: conceptus enim Spiritus, ut sic, abstrahitur à finito & infinito; Ista vero compositio nullam involvit imperfectionem, sed testatur solum inextinguibile illud desiderium sciendi in homine non posse absolvi sine *perceptibilitate* quâdam, quam objectis illi inesse præsupponit, quæ suæ cognitioni subjecta habet.

THEOREMA DECIMUM.

Pneumatica est distincta à Metaphysicâ.

Si abstractio retineatur ea, quam D. Scheibl, Metaphy-
sica

sic tribuit, quod scilicet *abstractat à materiâ secundum rem & rationem, secundum essentiam & indifferentiam*; videtur, quod Pneumatica ab hac non sit distinguenda, non enim essentia citra necessitatem multiplicandæ disciplinæ; Verum enim-vero, quia Metaphysicæ non licet descendere ad specierum species, ut eas scientificè tractet, nam sic sola totam absol- veret Philosophiam, verum contenta erit solâ speculatione *Entis, quâ Ens*, Entia autem determinata inferioribus re- linquet disciplinis, rimabiturq; quidem Ens, quousq; ab- stractio per indifferentiam concesserit; quæ vero secundum essentiam abstrahunt, ad Pneumaticam transmittet.

THEOREMA UNDECIMUM.

Differentia actionum specifica, tum à principio, tum à termino potest desumi.

Medium tenendum, ubi diversis sententiis ab utraq; parte infelicitè configitur; dico itaq;: *Non sumitur à principio solo*, nam (α) ut plurimum à termino actiones denominan- tur, ut à calore calefactio, quasi inductio caloris, & à fri- gore frigefactio; (β) una specie actio potest à diversis prin- cipiis oriri, ut calefactio soli & igni originem debet: *Nec à termino solo*, nam (α) sæpè contingit, eodem tempore cale- fieri & indurari idem corpus à sole & igne, (β) sic eadem actio essent creatio & generatio, quia utraq; intendit Sub- stantiæ productionem. Excipiant quidam non esse eun- dem terminum utriusq; istius actionis, *quia Deus* (dicunt) *creat substantiam perfectam quoad materiam & formam, genera- tione vero sola forma producitur*; sed quâ ratione statuatur materiam esse ingenerabilem, nondum constat; Illud qui- dem sæpè motum est, an & quomodò forma generetur, materiæ autem generatio semper fuit concessa. Sed nec tam dilucidæ & notæ causæ diu inhærere lubet.

THEOREMA DUODECIMUM.

Datur fatum Physicum.

Fati consequens scilicet *necessitas* conceditur in naturalibus, sic enim dico: *necesse est Solem cras oriri; necesse est ignem, non impeditum, semper urere & calefacere;* hinc etiam intertur, *fatum* ejusmodi dari, estq; *ordo & series causarum naturalium*, quæ, nisi impediuntur, vi & naturâ sua certum eundemq; produciunt effectum. Atq; hæc sufficiant proratione instituti. Dic mecum, candide Lector.

Soli Deo Gloriam.

CArmina cur poscis, cum sis tibi præco decusq;
Spernere cerussam virgo decora solet.

Ita Præst. Dn. Candidarum, Amicum
suum dilectum alloquitur.

NICOLAUS TUNANDER.

